

NAGY ZOLTÁN*

HOLISZTIKUS MEGKÖZELÍTÉS A PEDAGÓGIÁBAN

Hogyan értelmezhető a holisztikus megközelítés?

"A képzőintézményekben a tanárok, oktatók összehangolt közös tevékenysége, együttműködése kiváló lehetőséget teremt a tantárgyak közötti transzfer biztosítására."

A holisztikus látásmód előcsarnokában a teljesség értelmezése helyezkedik el, továbbá annak kiterjedése a gondolatok és a cselekedetek szintjén. Majd tovább haladva a képzeletbeli holisztikus felfogást megtestesítő építményben a pedagógia vonatkozásában – annak sokszínűségére való tekintettel – egy végtelen halmaz képe bontakozik ki. Amit tökéletesen jellemez az a kép, amely akkor tárul fel, amikor a gyakorlatban megjelenő holisztikus szemléletmódra vetül a tekintet. Hiszen holisztikus szemléleten alapulnak konkrét reformpedagógiai törekvések, többek között a Waldorf-, illetve a Montessori-iskolák megközelítései. Majd folytatva a kitekintést a gyakorlati megvalósítási formák között az alternatív gyógyászat, a művészeti ágak

transzferhatásának kiaknázása mellett az interkulturális értékek összefonódásán át számos megoldással lehet találkozni.

Mindez teljesen természetes, amikor a holisztikus megközelítés pedagógiai folyamatba ágyazásának kísérletére vállalkozik a gyakorló pedagógus. Mivel a teljesség a maga megannyi megnyilvánulási formájával számos lehetőséget kínál a mindennapok pedagógiai tevékenységéhez. Ez még inkább izgalmas kihívás elé állítja a fiatalokkal vagy felnőttekkel foglalkozó szakembereket, amikor a közoktatás viszonylag nyílt keretei között igyekeznek megvalósítani a holisztikus szemlélet érvényesülését. Jelen írás ehhez a fokozatos tudatkiterjedéshez kíván egyfajta megközelítési módot társítani. Fenntartva azt a korábbi gondolatot, hogy a holisztikus szemlélet érvényesülésének számtalan hatékony útja létezik.

A holisztikus megközelítés horizontális alapja

Módszertani szempontból a rendelkezésre álló és abból elsajátításra szánt tudásanyag tantárgyi csoportosításban kerül a nevelési-oktatási folyamatban résztvevők elé. Ami vitathatatlanul előnyös, viszont egyben gátat is képez a részismeretek összekapcsolhatóságának vonatkozásában. Ezért kezdeti lépésként kívánatosnak tűnik a tantárgyak ismeretanyagának közös rendszerbe ötvözése. Ami megnyilvánulhat tantárgyak tényleges összevonásában, vagy a különböző tárgyak ismeretanyagának kereszthivatkozásában. Ezzel egyrészt segítséget kapnak a tanulók, hallgatók a komplex értelmezés kibontakoztatásához, illetve elsajátíthatják a tudásintegrálás folyamatát, mely a hétköznapi életben elengedhetetlen. Hiszen a különböző élethelyzetekben számos tantárgy ismeretanyagát szükséges egyszerre, egy időben alkalmazni. Ráadásul a különböző kérdéskörök többirányú megközelítését is hivatott elősegíteni a tantárgyak közötti határvonalak részleges vagy teljes feloldása.

A képzőintézményekben a tanárok, oktatók összehangolt közös tevékenysége, együttműködése kiváló lehetőséget teremt a tantárgyak közötti transzfer biztosítására. Ennek gyakorlati megvalósítási formája lehet a természettudományokat felölelő tárgyak egy egységként való kezelése (a megvalósításhoz szükséges feltételek meglétével).

További lehetőségként kínálkoznak a művészeti tárgyak. Mivel azokban mélytudati és ébertudati elemek dominálnak. Ami a holisztikus rendszerben elhelyezkedő művészeti tantárgyak sajátosságaként kiváló lehetőséget teremt az individuum számára a tudásintegrálás folyamatának elsajátítására. Mi sem bizonyítja ezt ékeesebben, mint az a tény, hogy a holisztikus pedagógiai megközelítés tárgyalásakor a művészeti képzés rendkívül gyakran kerül fókuszba. Tehát a műveltség pallérozása mellett, a tudásintegrálás miatt is elengedhetetlen a művészeti tantárgyak jelenléte a nevelés-oktatás rendszerében, függetlenül attól, hogy a képzési struktúra melyik szintjén helyezkedik el a képzéssel foglalkozó intézmény.

A holisztikus megközelítés vertikális felépítménye

Az alapokat megteremtő ismeretanyag elsajátítási folyamata pusztán egy pontja a holisztikus megközelítésnek. Még mindig az egyén szintjén maradva az ismeretelsajátításon túllépve a képességfejlesztés támogatja vertikális orientáltsággal a holisztikus megközelítés kiterjedését. Kizárólag példaként említve olyan feladatok megoldására lehet ez esetben gondolni, ami helyzetfelismerő, elemző, problémamegoldó képességet, kreativitást fejleszt. Vagyis az ismeretanyag elsajátítása mellett a nevelési-oktatási folyamat résztvevőinek egyéni képességfejlesztése is zajlik.

Tovább emelkedve a vertikális megközelítés mentén az egyéni szintet meghaladva a csoportszintű tevékenységhez szükséges kompetenciák színteréhez érdemes eljutni. Ekkor az előző fejlesztési területek művelésével

párhuzamosan belépnek olyan képességfejlesztési célok is, amelyek a szociális területet érintik. Példaként említhető – a teljességre való törekvés lehetlenségének figyelembevételével – az együttműködés, a tolerancia, egymás értékeinek felismerése és megbecsülése, avagy a hatékony kommunikáció megvalósítása.

Az egyéni és a szociális kontextusban való munkálkodás közepette az emberi mivoltból fakadóan felszínre kerülnek az érzelmi, lelki tartalmak, ami további részterülete a holisztikus megközelítésnek. Vagyis alkalmassá kell tenni a nevelési-oktatási folyamatban résztvevőket, hogy képesek legyenek felismerni és kezelni az egyéni érzelmi, illetve a szociális közegben jelentkező megnyilvánulásokat, történéseket. Ekkor már tudati szempontból mélyrétegek érintése kíséri a fejlesztést.

A holisztikus megközelítés mondhatni csúcspontja a transzcendentális irányultság kialakításának gyakorlatba ültetése. Nyilvánvaló, hogy ez a tanulók, a hallgatók és a pedagógusok hitrendszerét érinti, ami már a személyiség bizonyos fokig zárt, illetve intim része. Ezzel együtt a gyakorlati tapasztalatok is alátámasztják, hogy a transzcendentális területet érintő kérdések meglehetősen intenzív módon (természetesen eltérő mélységben) foglalkoztatják az embereket életkortól függetlenül. Mi sem bizonyítja ezt ékeesebben, mint amikor a képzésben részt vevők maguk is szívesen aktív részeseivé válnak transzcendentális tapasztalatokat nyújtó gyakorlatoknak. Példaként említhető a meditáció, a relaxáció, az imagináció pozitív hatásának megnyilvánulása a tanórák keretein belül.

Mit segít elő a holisztikus megközelítés?

Támogatja a szigorú tantárgyi megközelítés lebomlását, az abból fakadó lehatároltságon való túllépést, mely eredményeként egy természetesebb, valósághoz közelebbi látásmód alakul ki. Ami elősegíti a helyzetek komplex rendszerben történő kezelését. Támogatja az elsajátított ismeretanyag, viselkedési, megnyilvánulási formák

oktatási helyzettől eltérő új környezetben való adaptálását. A gondolkodási séma a lineáris irányultságból továbbfejlődik a többirányú megközelítésen keresztül, a számos lehetséges elágazás és kimenet irányába. Ezzel együtt az integrálási művelet végzésére irányuló képesség is fejlődik, ami egyaránt vonatkozik az ismeretanyag, illetve az egyéni, szociális, transzcendentális közegben tapasztalt gondolati és viselkedési sémák integrálására. Mindezek eredményeként biztosítja a lehetőséget az individuális orientáltság értékeinek megtartása mellett, a szociális közegben történő eredményes kibontakozáshoz is. Továbbá az emberiség kulturális értékeinek megbecsülését, azok személyes, illetve kollektív tudatvilágba való beépülését is elősegíti a holisztikus irányultságú megközelítés által teremtett közegben zajló tanulás.

Valójában a holisztikus szemléletmód egyéni szükséglet, annak gyökerei a kiapadhatatlan megismerési vágyból táplálkoznak. A szükséglet kielégítettségi szintje természetesen minden személynél más és más, ami elvezet(-het) az üdvözítő sokszínűséghez.

Holisztikus megközelítés érvényesülése a tanintézményekben

A pedagógusok világképének eltérősége miatt a holisztikus nézőpont érvényesülési lehetősége is meglehetősen széles sávban mozog. Ez így is van rendjén. Amit viszont fontos kiemelni, hogy minél inkább megvalósul a holisztikus látásmód bensővé válása, úgy horizontális, mint vertikális kiterjedésben, annál inkább lehetséges széles látókörű gyermekeket, felnőtteket nevelni, tanítani. Ennek hatása a társadalom megannyi szegletében pozitív hatást indukál. Az egyidejű minél komplexebb foglalkozás a nevelés-oktatás résztvevőivel közelebb hozza őket a valós élethelyzetekhez, könnyebben sajátítják el a helyzetfüggő rugalmas alkalmazkodás, elfogadás, avagy kezdeményezés művészetét.

A pedagógusoktól megköveteli számos műveltségi terület és kompetencia párhuzamos fejlesztését. Olyan idővonalon való gondolkodás szükségességét, amely akár évekkel

későbbi követelményeknek való megfelelésre készíti fel a képzési folyamat alanyait. Ami lehet szakmai, egyéni, szociális vagy éppenséggel morális területet érintő.

Nyilvánvaló, hogy a vázolt horizontális és vertikális fejlesztési területek művelésének párhuzamossága kizárólag dinamikus rendszerben képzelhető el, amelynek sajátossága, hogy a fejlesztés alá vont területek időről-időre más és más súllyal felruháztak a pedagógiai tevékenység során. Továbbá a hitrendszerből fakadóan bizonyos, hogy sokak számára a transzcendentális tudathoz kapcsolódó fejlesztés már a megfoghatatlan misztikum szféráját érinti, így az számukra a gyakorlati megvalósítás szintjén az értelmezhetetlen kategóriába kerül.

Végeredményben a teljességen alapuló holisztikus megközelítés az embert – a képzésben közvetlenül/közvetett formában érintetteket – egy mindent átható komplex univerzumi rendszerben helyezi el, ebből fakadóan a nevelés, az oktatás szintén komplex módon számos területet érintően egy időben történik a gyakorlati lehetőségek által biztosított kereteken belül, ám a transzcendentális kiterjedést figyelembe véve végtelen kiterjedéssel.

Források:

K. S. Min (2013): [Toward a Holistic Pedagogy of Art Integration](#).

K. Tirri (2011): [Holistic School Pedagogy and Values: Finnish Teachers' and Students' Perspectives](#). International Journal of Educational Research, 50 (2011). 159–165.

L. Dick (2014): [Holistic Pedagogy](#).

S. Mahmoudi, E. Jafari, H. A. Nasrabadi és M. Liaghatdar (2012): Holistic Education: An Approach for 21 Century. International Education Studies, Vol. 5, No. 2; April 2012. 178-186.

***A szerzőről:**

[Nagy Zoltán \(tolerancia\)](http://www.tani-tani.info/taxonomy/term/503)
<http://www.tani-tani.info/taxonomy/term/503>

Copyright © 2017. XI.23.
Taní-tani Online, All rights reserved.

Taní-taniOnline
A szabad pedagógiai gondolkodás fóruma